

DESTÛRA WILAYETÊN YEKBÛYÎ YÊN KURDISTANÊ

PÊŞGOTIN

Em Gelê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê, ji bo avakirina Dewletek dadperwer û demokratîk, di heman demê de parastina aştî û ewlehiya di nav sînorên Dewleta Kurdistanê de, peydakirina parastinek hevpar, pêşvebirina refaha giştî, û ewlekirina tevgera azad a mirov û kelûpelan di nav Yekîtîyê de bi tevahî wekhevî û azadî, vê Destûrê ji bo Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê diyar dikin û saz dikin.

Hemû kesên ku li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ji dayik bûne an jî xwezayî bûne, û di bin dadweriya wê de ne, welatîyên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê û Dewleta ku lê dijîn in.

OFÎSÊN GIŞTÎ

Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ji van Ofîsên Giştî pêk tên:

- Serokatî: Serokkomar, Cîgirê Serok û Koordînatorek Giştî;
- Kabîneya Wezîran;
- Meclîsa Nûnertiya Neteweyê;
- Dadgeha Bilind a Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê;
- Artêşa Federal;
- Hêzên Asayîşa (Polîs) Federal;
- Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyê;
- Hikûmeta Herêmî: Parêzgarê Hilbijartî, Koordînatorek Herêmî û Şaredar; Meclîsên
- Nûnertiya Neteweyê yên Herêmî;
- Komîteyên Qanûndanînê yên Herêmî;
- Dadweriya Herêmî;
- Hêzên Asayîşa Herêmî.

MAF û ÎMTÎYAZAN

Tu dewletek nikare qanûnek çêbike an jî bicîh bîne ku îmtiyaz an parêzbendiyên her kesekî ku li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ye kêmkiribe. Bi taybetî, hemû kesên ku li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ne dê ji maf û îmtiyazên jêrîn sûd werbigirin:

Mafê jiyane

Mafê jiyane yê her kesekî li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê dê ji hêla rayedarên dewletê ve were parastin, û di tu şert û mercan de cezayê mirinê nayê sepanandin.

Ji bo parastina vî mafî, erkên rayedarên dewletê ev in:

- erkê dûrketina ji kuştina neqanûnî;
- erkê lêkolîna mirinên gumanbar.

Qedexekirina îşkenceyê

Bikaranîna îşkence û muameleyên din ên nemirovane an rezîl an ceza di hemî şert û mercan de qedexe ye, bêtir ku li gorî tevgera kesê be.

Ji bo parastina vê qedexeya mutleq, erkên rayedarên dewletê ev in:

- erkê dûrketina ji karanîna her cure îşkenceyê di hemî şert û mercan de;
- erkê lêkolîna îdiayên îşkenceyê; û li cihê ku heq be, darizandina sûcdar(an) bikin.

Qedexekirina koletî û koletiyê Koletî û koletiya neçarî li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê, an jî li her deverê ku di bin kontrola wan a bi bandor de ye, qedexe ye.

Karê bi zorê li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê, an li her deverê ku di bin desthilata wan de ye, bi heman awayî qedexe ye, ji bilî rewşên jêrîn:

Karê ku wekî beşek normal a biryara dadgehê tê kirin;

Karê ku bi şeweyê xizmeta leşkerî ya mecbûrî an jî karê ku ji hêla redkarên wijdanî ve wekî alternatîf tê kirin;

Karê ku di dema rewşa awarte de tê kirin.

Komîteya Qanûndanîne ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vê bendê bi qanûnên guncaw bicîh bîne.

Mafê Dengdanê

Hemû welatîyên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê, yên ku temenê wan hejdeh salî an mezintir e, xwediyê mafê dengdanê ne di her hîlbijartinekê de ji bo Serok an Cîgirê Serok, an jî bo Nûnerên li Meclîsa Nûneratiya Neteweyî. Komîteya Qanûndanîne ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vê bendê bi qanûnên guncaw bicîh bîne.

Azadiya derbirînê

Hemû kesên li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê mafê azadiya derbirînê hene, bi hin sînorkirinên ku li gorî qanûnê ne û di civakeke demokratîk de pêwîst in. Ev maf azadiya xwedîderketina ramanan, wergirtin û belavkirina agahdarî û ramanan dihevin.

Sînorkirinên rêjeyî destûr in ger ji bo van xalan bi tevahî pêwîst bên dîtin:

berjewendiyên ewlehiya neteweyî;

yekparçeyiya xakê an ewlehiya giştî;

pêşgirtina li bêserûberiyê an sûc;

parastina tenduristiya giştî;

parastina navûdeng an mafên yên din;

pêşgirtina li eşkerekirina agahiyên ku bi nepenî hatine wergirtin;

parastina desthilatdarî û bêalîbûna dadweriyê.

Komîteya Qanûndanîne ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînorkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne.

Azadiya rêxistinbûnê

Hemû kesên li Dewletên Yekbûyî yê Kurdistanê xwediyê mafê azadiya civîn û rêxistinbûnê ne, di nav de mafê avakirina sendîkayan jî, bi hin sînorkirinên ku li gorî qanûnê ne û di civakeke demokratîk de pêwîst in.

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînorkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne.

Azadî û ewlehî

Her kes xwediyê mafê azadî û ewlehiya kesane ye, tenê bi girtina qanûnî li ser gumanek maqûl a sûc an jî ragirtina li navendeke perwerde û rehabilitasyonê ji bo bicîhanîna cezayek.

Bêyî pêvajoyeke dadwerî ya qanûnî, ti kes ji azadiya xwe an milkê xwe nayê bêparkirin.

Her kesê ku rastî girtinê tê, herî kêmxwediyê van mafên jêrîn e:

Mafê agahdarkirina, bi zimanekî ku ew fêhm dike, ji sedemên girtinê û her tohmata ku ew pê re rû bi rû ye;

Mafê gihîştina bîlez a pêvajoyên dadwerî ji bo diyarkirina qanûnbûna girtin an girtinê; Mafê

darizandinê di demek maqûl de an berdana heta darizandinê, û

Mafê tezmînatê di rewşa girtin an girtinê de ku li dijî vê Destûrê û qanûnên din ên di meriyetê de li Dewletên Yekbûyî yê Kurdistanê ye.

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînorkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne, bi rêzgirtina ji bo mafên herî kêmxwedî li vir hatine destnîşankirin.

Darizandina dadperwer

Her kesê ku tê ber dadgehekê mafê darizandineke dadperwer heye, ku ev maf di nav xwe de digire lê bi wan ve sînoyên nîne:

mafê rûniştineke giştî li ber dadgeheke serbixwe û bêalî;

mafê darizandina di demek maqûl de;

texmîna bêgunehiyê;

mafê hebûna dem û îmkana tîr ji bo amadekirina parastinekê;

mafê lêpîrsîna şahidên li dijî wî/wê, an jî ji bo lêpîrsîna wan;

mafê neçarkirina şahidan ku li gorî wî/wê şahidîyê bikin;

mafê gihîştina nûnertiya qanûnî, ku heke kesê têkildar xwedî derfetên tîrker nebe ku wê bide, divê ji hêla dewletê ve were dayîn;

mafê alîkariya belaş a wergêrekî;

mafê ku mehkûmkirin û cezayek ji hêla dadgeha îstînafê ve were vekolandin;

mafê ku mehkûmkirin û cezayek piştrastkirî û bêveger ji hêla dadgehekê ve were vekolandin piştî nîşandana rastiyên an rewşên nû;

mafê tezmînateke dadperwer ji bo her xeletiya dadweriyê.

Kesek ji ber sûcek nayê girtin, heya ku li ser îdîanameyek ku şertên qanûnî bicîh tîne, ji bilî rewşên ku di hêzên bejahî an deryayî de derdikevin, dema ku di dema şer an xetereya giştî de di xizmeta rastîn de ne.

Kesek ji bo heman sûc du caran nayê darizandin.

Di tu dozek sûc de kes nayê neçar kirin ku li dijî xwe şahid be.

Kesek bi tenê û tenê li ser bingeha îtîrafa xwe nayê mehkûmkirin.

Kesek nikare ji ber kiryarek ku di dema kirina wê de li gorî qanûna neteweyî an navneteweyî sûc nebûye, were girtin an cezakirin.

Tu cezayek girantir ji ya ku di dema kirina kiryara sûc de derbasdar bû, nayê sepandin.

Cezayên zêde nayên sepandin.

Ev bend di dozên sûc, sîvîl û îdarî de derbasdar in, û bi heman rengî ji bo biyaniyên ku bi dersînorkirin an radestkirinê re rû bi rû ne jî derbasdar in. Komîteya Yasadanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînorkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne, bi rêzgirtina mafên herî kêrêm ên li vir hatine destnîşankirin.

Mafê nepenîtiyê

Her kes xwediyê mafê rêzgirtina jiyana xwe ya taybet û malbatî, mal û nameyên xwe ye, bi şertê hin sînorkirinên ku li gorî qanûnê ne û di civakek demokratîk de pêwîst in.

Ev maf mafek peyda dike ku di kes, mal, kaxez û tiştên xwe de, li dijî lêgerîn û desteserkirinên ne maqûl ewle be, û ti ferman nayên dayîn, lê bi sedemek muhtemel, ku bi sond an pejirandinê ve tê piştgirî kirin, û bi taybetî cîhê ku lê were lêgerîn, û kes an tiştên ku werin desteser kirin diyar dike.

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînorkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne.

Mafê milkê

Her kesekî fizîkî an qanûnî xwediyê mafê kêfa aram a milkên xwe ye.

Milkê taybet dê ji bo karanîna giştî neyê desteser kirin, heya ku bi tevahî ne hewce be û ne bêtê tezmînata dadperwer.

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînordarkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne.

Mafê perwerdeyê

· Her kes mafê perwerdeyê bi zîmanekî ku ew fêr dike heye. Xerxa xwendinê tune.

· Perwerde û ol ji hev cuda ne. Mafê dê û bavan heye ku zarokên wan li ser hemû ol û dîrokên wan werin perwerdekirin. Dîroka olî, ku hemû olan di hewînê, dê mecbûrî be.

· Divê dewlet piştrast bikin ku tesîsên perwerdeyê di dûrahiyek maqûl de ji deverên niştecîhbûnê yên hemû welatîyan bi wekhevî peyda bibin.

Komîteya Yasadanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînorkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne, bi rêzgirtina mafên herî kêrêm ên li vir hatine destnîşankirin.

Azadiya wijdan û ol

Hemû kesên li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê mafê azadiya wijdan û olê hene.

Ev maf azadiya guhertina ol an baweriyê, û nîşandana ol an baweriyê di îbadet, hînkirin, pratîk û pêkanîna ayînan de, bi şertê hin sînorkirinên ku li gorî qanûnê ne û di civakek demokratîk de pêwîst in, vedihewîne.

Dewlet dê li gorî daxwazên civakê cihên îbadetê ji bo hemû olên ku li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê tene pratîkkirin destnîşan bikin. Ev ê bi awayekî berpirsiyar û hesas were kirin ku edaletê li azadiya olê bike û rêzê li hemû olan bi wekhevî bigire, di heman demê de di hişê xwe de bigirin ku ol mijarek taybet e, ne meseleyek giştî ye.

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînorkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne.

Ziman

Zimanên fermî yên ku li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê tene axaftin ev in: Kurdî û Îngilîzî. Tu zimanekî herêmî an herêmî nayê qedexekirin. Mafê her kesî heye ku bi zimanê ku ew dixwaze biaxive, lê divê ew zimanên fermî ji her zimanê din ê ku tê axaftin bêtir fêr bibe.

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku vî mafî û sînorkirinên wî bi qanûnên guncaw bicîh bîne, bi rêzgirtina ji bo mafên herî kêrêm ên li vir hatine destnîşankirin.

Qedexekirina cudakariyê

Her cure cudakariya li ser bingeha zayend, nijad, reng, ziman, ol, ramanên siyasî an yên din, meyla cinsî, eslê neteweyî an civakî, girêdana bi hindikahiyek neteweyî, milk, jidayikbûn an rewşek din, li gorî qanûna Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê qedexe ye, heya ku cudakariya weha ji bo alîkariya komeke marjînalîzekirî ne hewce be.

Her kes li ber qanûnê bi wekhevî tê dermankirin û ji parastina wekhev a qanûnê sûd werdigire, di nav de gihîştina wekhev a her mafekî qanûnî an sedema çalakiya qanûnî.

Di navbera hevjinan de wekheviyek bêkêmasî heye.

Di navbera niştecihên dewletên cuda yên li Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de ti cudahî nayê kirin. Di çarçoveya qanûnê de, biyanî dikarin rastî rêgez û rêzîknameyên cuda werin, û çalakiyên wan ên siyasî dikarin di nav axa Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de werin sînordarkirin.

Di navbera dewletên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de tevgera azad heye û her kes azad e ku di her şert û mercî de ji Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê derkeve, ji bilî fermana girtinê.

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî dê xwediyê desthilatê be ku van prensîban û sînorkirinên wan bi qanûnên guncaw bicîh bîne, bi rêzgirtina mafên herî kêrêm ên li vir hatine destnîşankirin.

Gihîştina wekhev a çavkaniyan.

Divê dewlet gavên bi bandor bavêjin da ku debara jiyanê û pêşkeftina aborî ji bo hemî welatiyan teşwîq bikin. Ev gihîştina çavkaniyan, ajalan û vebijarkên pêşkeftin û kar li herêma ku ew lê dijîn vedihewîne. Divê dewlet her tiştî bikin da ku derfetên wekhev li deverên niştecihbûnê û derdora wan biafirînin da ku piştrast bikin ku welatî ne hewce ne ku rêwîtiyê bikin an jî neçar bimînin ku biçin aliyê din ê welêt.

Bi heman awayî, divê dewlet gihîştina wekhev a hemî welatiyan ji bo saziyên giştî, di nav de dadgeh, hêzên polîs, ofîsên ji bo belgeyên fermî (mînak pasaport, nasname, sertîfîkayên jidayikbûnê) û karûbarên din ên giştî, di nav dûrbûna maqûl de ji niştecihbûna wan misoger bikin.

Çareseriyên bi bandor

Her kes xwedî mafê çareyek bi bandor e ji bo bînpêkirina her mafekî di bin vê Destûrê de li ber rayedarên neteweyî.

Berfirehî

Hemû Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê bi vê Destûrê ve girêdayî ne û divê gavên bi bandor bavêjin da ku mafên di bin bendên vê Destûrê de di nav desthilata xwe de ewle bikin.

Sînorkirin û îstisnayên destûrdayî

Her sînorkirinek li ser mafên ku di vê Destûrê de hatine destnîşankirin, tenê ji bo armanca ku ew ji bo wê hatine peyda kirin, dikare were bikar anîn.

Kes nikare mafên ku ji hêla Destûrê ve hatine garantîkirin bikar bîne da ku daxwaza betalkirin an sînordarkirina mafên ku di Destûrê de hatine garantîkirin bike.

Di demek şer an rewşek awarte ya giştî ya din de ku jiyana neteweyê tehdît dike, hin mafên ku ji hêla Destûrê ve hatine garantîkirin dikarin bi demkî ji wan werin îstisnakirin, bi şertê ku şertên jêrîn bicîh werin: divê rewşek awarte ya giştî, rastîn û nêzîk hebe ku jiyana neteweyê tehdît dike; her tedbîrên ku ji bo bersivdayînê têne girtin divê bi tundî ji ber rewşên awarte yên rewşê hewce bin; û tedbîrên ku ji bo bersivdayînê têne girtin, divê li gorî erkên din ên dewletek di bin qanûna navneteweyî de bin.

Ji bilî van hewcedariyên bingeşîn, divê îstisna ji hêla berfirehî û domdariya xwe ve bi sînorkirinên qanûnî re rû bi rû bimîne û bi fermî were ragihandin.

Mafê jiyane û qedexekirina îşkenceyê di tu rewşê de nayê îstisnakirin.

SEROKATÎ

1. Pêkhateya Serokatîyê

Serokatîya Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ji Serok, Cîgirê Serok û Koordînatore Giştî yê Hikûmetê pêk tê.

2. Desthilata Rêveberiyê

Desthilata rêveberiyê dê ji Serok û Koordînatore Neteweyî yê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê re be. Ew ê di nav pênc salan de, digel Cîgirê Serok, ku ji bo heman heyamê hatiye hilibijartin, meqamên xwe bi cih bin. Divê yek ji sêyan jin be.

3. Mercên Ji Bo Peywirê

Di dema ku Serok dest bi wezîfeyê dike de divê ew/a jêrîn be: welatîyê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê; herî kêr pênc salan niştecîhê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê be; xwediyê bawernameya zanîngehê be; pênc sal ezmûna xebatê di karûbarên giştî de hebe.

Ji bilî welatîyê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê, ti kes nikare ji bo Peywira Serokkomar mafdar be; her wiha ti kes jî nabe mafdar ji bo wê Peywirê ku sertîfîkayek tenduristiyê ya bijîşkî wernegirtibe ku nîşan bide ew/a ji bo xizmetê maqûl e.

Tu kes nikare ji du caran zêdetir ji bo posta Serok an Koordînatore Giştî were hilibijartin.

4. Desthilat û Berpirsiyariyên Serokatîyê

Dema ku ji bo xizmeta rastîn a Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê were gazîkirin, Serok dê Fermandarê Giştî yê Artêşa Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê be; ew ê xwediyê desthilatê be ku ji bo sûcên li dijî Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê taloq û efûyan bide. Di bin Serok de Wezîrê Parastinê dê wekî serokê xizmeta leşkerî xizmet bike.

Serok û Koordînatore Giştî dê xwediyê desthilatê wekhev bin.

Serok û Koordînatore Giştî dê xwediyê desthilatê bin ku, bi şîret û razîbûna Meclîsa Nûnertiya Neteweyî, Peymanan çêbikin, bi şertê ku du ji sêyan ji Nûnerên Neteweyî razî bin; û ew ê Balyoz, Wezîr û Konsulên din ên giştî, Dadwerên Dadgeha Bilind û hemî Efserên din ên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê destnîşan bike, ku tayînkirina wan li vir bi awayekî din nehatiye destnîşankirin, û ku dê bi qanûnê were saz kirin.

Serok û/an Koordînatore Giştî dê Balyoz û Wezîrên din ên giştî pêşwazî bike; ew ê lîsteya bicîhanîna qanûn bi dilsozî bike, û dê hemî Efserên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê erkdar bike.

Serok û/an Koordînatore Giştî hemî Balyozên biyanî pêşwazî dike. Serok di mijarên siyaseta derve de xwediyê desthilatek berfireh e, û xwediyê desthilatek taybetî ye ku nasnameyê bide hikûmetek biyanî.

Serok û Koordînatore Giştî divê lênêrîna bicîhanîna qanûn bi dilsozî bikin.

Serok û Koordînatore Giştî hemî Efserên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê erkdar dikin. Ev efser hem di xizmeta leşkerî û hem jî di xizmeta derve de ne.

Serok û Koordînatore Giştî dikarin bernameya xebata xwe bi hev re biguherînin.

5. Cîgirgirtina ji hêla Cîgirê Serok ve

Ger di dema ku ji bo destpêka dema Serok û Koordînatore Giştî hatî destnîşankirin de, Serok an Koordînatore Giştî yê hilbijartî bimire an jî bi giranî û nexweşiyêke bêderman bikeve, Cîgirê Serokê hilbijartî dê bibe Serok an Koordînatore Giştî. Ger Serok an Koordînatore Giştî berî dema ku ji bo destpêka dema wî hatî destnîşankirin neyê hilbijartin, an jî ger Serok an Koordînatore Giştî yê hilbijartî nekaribe şert û mercên pêwîst bicîh bîne, wê hingê Cîgirê Serokê hilbijartî dê wekî Serok an Koordînatore Giştî tevbigere heya ku Serok an Koordînatore Giştî şert û mercên pêwîst bicîh bîne; û Komîteya Yasadanîne ya Neteweyî dikare bi qanûnê rewşa ku ne Serokê hilbijartî û ne jî Cîgirê Serokê hilbijartî şert û mercên pêwîst bicîh bîne, diyar bike ka kî dê wekî Serok an Koordînatore Giştî tevbigere, an jî awayê ku kesê ku dê tevbigere dê were hilbijartin, û ew kes dê li gorî wê tevbigere heya ku Serok an Koordînatore Giştî an Cîgirê Serok şert û mercên pêwîst bicîh bîne.

Di rewşa dîrxistina Serok an Koordînatore Giştî ji Kar, an jî nexweşiya wî/wê ya bêderman an mirin, îstifa, an jî nekarîna pêkanîna desthilat û erkên Ofîsa navborî de, ev yek dikeve ser milê Cîgirê Serok, û Komîteya Yasadanîne ya Neteweyî dikare bi qanûnê rewşa dîrxistin, nexweşî, mirin, îstifa an jî nekarîna hem Serok û hem jî Koordînatore Giştî û Cîgirê Serok destnîşan bike, û diyar bike ka kîjan Karmend dê wekî Serok an Koordînatore Giştî tevbigere, û ew Karmend dê li gorî wê tevbigere, heta ku seqetî were rakirin, an jî Serok an Koordînatore Giştî were hilbijartin.

6. Valabûna Ofîsa Cîgirê Serok

Her gava ku li ofîsa Cîgirê Serok valabûnek çêbibe, Serok û Koordînatore Giştî dê Cîgirê Serokekî destnîşan bikin ku piştî pejirandina piraniya dengên ji aliyê Meclîsa Nûnertiya Neteweyî ve, dê dest bi kar bike.

7. Têkiliya Serok - Koordînatore Giştî

Koordînatore Giştî dê bi Serok re tevbigere û dê heman erk û desthilata wî ya wekhev bi Serok re hebe.

Koordînatore Giştî şîretê dide Serok û dikare di dema nebûna wî an nexweşiya wî de demkî şûna wî bigire.

Koordînatore Giştî dikare demkî şûna Serok bigire lê dema ku Serok diçe diçe.

Koordînatore Giştî dê heman deng û mafên dengdanê yên Serok hebin.

Berî ku biryar li ser wan werin girtin, divê Serok û Koordînatore Giştî li ser mijarên destûrî li hev bikin.

8. Meaş

Serok, Cîgirê Serok û Koordînatore Giştî dê di demên diyarkirî de, ji bo xizmetên xwe tezmînamek werbigirin, ku di dema ku ew tê de hatine hilbijartin de ne zêde dibe û ne jî kêmtir dibe, û ew ê di wê heyamê de ji Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê tu tezmînamek din wernegire.

9. Sond an pejirandin

Berî ku Serok dest bi pêkanîna Meqamê xwe bike, divê ew sond an pejirandina jêrîn bide:—
"Ez bi dilsozî sond dixwim (an piştrast dikim) ku ez ê bi dilsozî Meqamê Serokê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê bicîh bînim, û ez ê bi qasî ku ji destê min tê Destûra Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê biparêzim, biparêzim û biparêzim. Ji ber vê yekê Xwedê alîkariya min bike."

Koordînatore Giştî û Cîgirê Serok dê heman sond an pejirandinê bidin.

MEZINA NÛNERÎNERÎYA NETEWÊYÎ

Desthilatên Qanûndanînê

Hemû Desthilatên Yasadanînê yên ku li vir hatine dayîn dê ji 'Mezineya Nûnertiya Netewe' ya Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê re werin dayîn. Dezgeha şewirmendiya taybetî ya li ser qanûnê di Meclisa Nûnertiya Netewe de Komîteya Yasadanînê ye, ku dê li ser hemî mijarên yasayî pêşnûmeyan çêbike.

Pêkhate û Jêhatîbûna Nûneran

'Meclisa Nûnertiya Netewe' dê ji endamên ku her pênc salan carekê ji hêla gelê hemî Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ve tên hilbijartin pêk were. Meclisa Nûnertiya Netewe dê ji du Nûneran ji her Dewletek Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê pêk were, ku ji hêla gelê wê ve ji bo pênc salan tên hilbijartin; û her Nûner xwedî yek deng e. Kesek nabe nûner ku temenê wî/wê di bin 22 salî de be û ne welatîyê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê be, û dema ku were hilbijartin, nabe niştecihê wê Dewletê ku ew ê lê were hilbijartin.

Nûner endamê yek ji partiyên siyasî ne an jî serbixwe ne ji ti partiyek siyasî. Divê Nûnerên herêmî hebin ku ji bo hilbijartinên hemî partiyên siyasî radiwestin. Serok û Koordînatore Giştî divê vê yekê paşguh bikin.

Pêkhateya Meclisa Nûnertiya Netewe divê nûnertiya hemû welatîyên hemû Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê bike, ku ev yek wiha pêk tê: Li her Dewletekê cuda Meclisên Nûneran ên Herêmî dê hebin, ku Koordînatorekî Dewletê yê nûner hildibijêrin, ku divê herî kêmtir pênc sal ezmûna têkildar hebe. Peywendîdar tê wateya 'di mijarên Kurdî û/an zimanên Kurdî de mijûl e'. Koordînatore Dewletê divê hem bi Kurdî û hem jî bi Îngilîzî biaxive.

Dewlet divê perwerdehiya herî kêmtir peyda bike. Di rewşên awarte de û li gorî liyakatên kesane, endamekî bijartî dikare bêtir ku şertê perwerdehiyê bicîh bîne, bibe namzed. Serokatî namzedan hildibijêre. Meclisa Nûnertiya Netewe gotina dawî heye.

Mufetîşên neteweyî dê ji hêla hikûmetê ve werin dayîn, ku dê ji hêla dewletê ve werin tayîn kirin da ku piştrast bikin ku pêvajoyê bi dadperwerî tê meşandin. Divê ev mufetîşên neteweyî xwedî zanîn û jêhatî bin; divê ew bikaribin kar bikin.

Hilbijartinên Nûneran

Dem, cih û awayê lidarxistina hilbijartinên Nûneran dê li her Dewletekê ji hêla qanûndanînê ve were destnîşankirin; lê qanûndanerê neteweyî dikare di her kêliyê de bi qanûnê rêzîknameyên weha çêbike an biguherîne.

Meclisên neteweyî û herêmî dê dadwerê hilbijartin, vegerandin û jêhatîbûnên endamên xwe bin, û piraniya her yekê dê quorum pêk bîne da ku her biryarek bide. Hejmareke hindikahî dikare roj bi roj bêhnvedanê

bike, û dibe ku destûr were dayîn ku beşdarbûna endamên ne amade, bi vî rengî û di bin cezayên ku Meclîs dikare peyda bike, ferz bike.

Cîgirê Serok wekî Serokê Meclîsê Nûnertiya Neteweyê

Cîgirê Serokê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê dê Serokê Meclîsê Nûnertiya Neteweyê be, lê dê dengê wî/wê tune be, heya ku ew bi wekhevî neyên dabeş kirin. Karbidestên din ên Meclîsê dê ji hêla Meclîsê ve werin hilbijartin.

Pêkhate û Hilbijartina Komîteya Yasadanîne ya Neteweyî

Komîteya Qanûndanîne ya Neteweyî dê 12 endam hebin ku dê bi piraniya dengan ji hêla Nûnerên Meclîsê Nûnertiya Neteweyê ve werin hilbijartin.

Rêgez û Prosedûr

Meclîsa Nûnertiya Neteweyê divê herî kêr salê carekê bicive.

Meclîs dikare Rêgezên Karûbarên xwe diyar bike, endamên xwe ji bo tevgerên bêserûber ceza bike, û bi razîbûna du ji sêyan, endamêkî derxîne.

Meaş

Nûner dê ji bo xizmetên xwe tezmînamek werbigirin, ku dê bi qanûnê were destnîşankirin, û ji Xezîneya Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê were dayîn. Ew ê di hemî rewşan de, ji bilî xiyaret, kiryarên êrîşkar, an sûcên li dijî Qanûna Neteweyan, di dema beşdarbûna xwe ya li rûniştina Meclîsê xwe yên têkildar de, û di çûn û vegeerê de di dema erkên xwe yên giştî de, ji girtinê bêpar bimînin.

Pêşnûmeqanûn

Her pêşnûmeqanûn ji hêla Komîteya Qanûndanîne ya Neteweyî ve tê amadekirin û divê dûv re ji hêla Meclîsê Nûnertiya Neteweyê ve were pejirandin. Berî ku bibe qanûn, pêşnûmeqanûnek pejirandî dê ji Serokê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê re were pêşkêş kirin. Ger ew û Koordînatore Giştî erê bikin, ew ê herdu jî îmze bikin. Ger Serok û Koordînatore Giştî erê nekin, ew ê wê, bi nerazîbûnên xwe, vegeerînin Meclîsê Nûnertiya Neteweyê. Ger piştî nixandina nerazîbûnan, du ji sêyan ji Meclîsê Nûnertiya Neteweyê razî bibin ku pêşnûmeqanûna orjînal ji nû ve binirxînin, ew ê nerazîbûnan di nav xwe de bigire, pêşnûmeqanûnê pesend bike û îmze bike. Dûv re ew ê ji Wezareta têkildar re were şandin, ku paşê dê pêşnûmeqanûnê wekî qanûnek bicîh bîne. Eger Serok di nav mehekê de piştî ku ji wî/wê re hatiye pêşkêşkirin, pêşnûmeqanûnek neyê vegeerandin, ew ê bibe Qanûn, mîna ku wî/wê îmze kiribe.

Her ferman, biryarnav, an dengdanek ku razîbûna Meclîsa Nûnertiya Neteweyî pêwîst be, dê ji Serokê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê re were pêşkêş kirin; û berî ku ew bikeve meriyetê, dê ji hêla wî/wê û Koordînatore Giştî ve were pejirandin, an jî ji hêla wî/wê û Koordînatore Giştî ve neyê pejirandin, û dûv re dê ji hêla du-sêyan Meclîsa Nûnertiya Neteweyî ve li gorî Rêzîkname û sînorkirinên ku di rewşa pêşnûmeqanûnekê de hatine destnîşankirin, ji nû ve were pejirandin.

Serxwebûn ji Desthilata Rêveberiyê

Di dema ku ew lê hatiye hilbijartin de, tu Nûner nikare ji bo ti wezîfeyek sîvîl di bin desthilata Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de were tayîn kirin; û her kesê ku di dema hilbijartina wî/wê de di bin Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de wezîfeyek digire, divê bêyî derengmayîne ji wezîfeyê îstifa bike. Di navbera qanûndanînan, rêveberiyê û dadweriyê de dê cudahiyeke hişk hebe. Di navbera organên cûda de dê kontrol û hevsengî hebin.

Desthilatên Meclîsa Nûnertiya Netewe

Meclîsa Nûnertiya Netewe dê xwediyê van desthilatan be:

Bac, gumrik, bac û bacên taybet deyne û berhev bike, deynan bide û ji bo parastina hevpar û refaha giştî ya Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê dabîn bike; lê hemû gumrik, bac û bacên taybet dê li seranserê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê yekreng bin;

Bi krediya Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê deyn bike;

Bazirganiyê bi welatên biyanî û di navbera çend dewletên Kurdistanê de rêkûpêk bike;

Qanûnek yekreng a xwezayîbûnê û qanûnên yekreng li ser mijara îflasê li seranserê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ava bike;

Pereyan bikole, nirxa wan û ya pereyên biyanî rêkûpêk bike, û pîvana giranî û pîvanan destnîşan bike;

Cezayê sextekirina ewlekarî û pereyên heyî yên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê peyda bike;

Dadgehên ji Dadgeha Bilind kêmtir ava bike;

Sûcên li dijî Qanûna Neteweyan pênasê bike û ceza bike;

Şer îlan bike, an teslîm bibe, û rêzikên di derbarê girtina li ser erd û avê de derxe;

Artêşêke yekreng a Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ava bike û piştgirî bike;

Hêza hewayî peyda bike û biparêze;

Çêkirina rêziknameyan ji bo Hikûmetê û rêziknameya hêzên bejahî û hewayî;

Dabînkirina gazîkirina polîsan, û di rewşa awarte de û li gorî biryarên Kabîneyê, artêşê, bicîhanîna Qanûnên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê, tepeserkirina serhildanan û dûrxistina dagirkeriyan;

Dabînkirina rêxistin, çekdarkirin û disîplînkirina hêzên artêş û polîsan;

Danîn û berhevkirina bacên li ser dahatan bêtir parvekirinê di navbera Dewletên cuda de;

Çêkirina hemû Qanûnên ku ji bo bicîhanîna Desthilatên jorîn, û hemû Desthilatên din ên ku ji hêla vê Destûrê ve ji Hikûmeta Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê, an ji her Daîreyek an Efserê wê re hatine dayîn, pêwîst û guncaw bin.

Heta radeyekê ku yek ji yên jorîn hewce dike ku qanûnek were derxistin, Komîteya Yasadanînê ya Neteweyî dê berpirsiyarê nivîsandina wê be.

Sînorên li ser van Desthilatan ên Meclîsa Nûnertiya Neteweyê

Desthilatên Komîteya Yasadanînê ya Neteweyî wiha sînordar in:

Îmtiyaza nîqaşkirina qanûnîbûna girtinê nayê rawestandî, heya ku di rewşên serhildan an dagirkirinê de ewlehiya giştî hewce neke.

Tu qanûnek piştî bûyerê nayê derxistin.

Nabê tu qanûnek bê derxistin ku li dijî Rêzikname û Qanûnên Neteweyên Yekbûyî û/an mafên mirovan ên ku bi gerdûnî têne pejirandin bin.

Nabê tu rêziknameyek bazirganî an dahatê ji dewletekê re li ser dewletek din tercîhek bê dayîn: û di navbera dewletên Kurdistanê de jî dê tu bacên hawirdekirin an hinardekirinê neyê sepandin.

Ji xeynî xerckirinên ku bi qanûnê têne kirin, ti pere ji Xezîneyê nayê kişandin; û dê dem bi dem daxuyaniyek û hesabê dahat û xercên hemî pereyên giştî were weşandin.

Komîteya Yasadanînê ya Neteweyî dê ti qanûnek dernexe ku derbarê damezrandina olekê de, an qedexekirina azadiya kirina her olekê; an sînordarkirina azadiya axaftinê, an çapemeniyê; an mafê xelkê yê kombûna aştîyane û daxwaznameya ji Hikûmetê ji bo çareserkirina gilî û gazinan de be.

Divê qanûndaneran pabendî qanûnên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê bin.

DESTEYA WEZÎRAN

Pêkhate

12 Wezîr serokatiya 12 Wezaretan dikin:

- Wezareta Parastinê,
- Wezareta Karên Navxweyî (berpirsiyarê Hêzên Asayîşan ên Neteweyî, Herêmî û Federal)
- Wezareta Karên Derve,
- Wezareta Aborî û Geşepêdanê,
- Wezareta Dadê,
- Wezareta Çand, Spor û Demên Valabûnê,
- Wezareta Mafên Welatiyan,
- Wezareta Têkiliyên Civakî,
- Wezareta Kar,
- Wezareta Yekîtiyê,
- Wezareta Teftîşê,
- Wezareta Tenduristiyê û Refahê.

Desthilata Cîbicîkar a Desteya Wezîran.

Desteya Wezîran Desthilata Cîbicîkar pêk tîne. Kabîne xwedî desthilatên cîbicîkar e ku bi pejirandina Serokkomar û Koordînatore Giştî ve girêdayî ye. Kabîne qanûn û biryarên ku ji Meclîsa Nûnertiya Neteweyî derbas dibin, pêk tîne.

Her Wezîrek xwedî yek deng e.

Karakterê exlaqî yê bilind. Wezîr divê mînak bin û xwedî durustî û exlaqek bilind bin.

Qanûnên ku ji bo welatiyên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê derbas dibin, di nav de Wezîran bi xwe jî, bi heman rengî ji bo hemî karmendên di Wezaretan de, tevî Wezîran, derbas dibin.

Divê her kesê ku di meqamê Hikûmetê de ye, di rewşek zelal a hişê de be ku ew ji bo xizmeta neteweyê li wir in, ne ji bo berjewendiyên xwe.

Her endamê Kabîneyê ku di nav kiryarên xerab de beşdar bûye ku dê rê li ber wî/wê bigire ku nekeve hîlbijartinê, divê xwe ji meqamê xwe dûr bixe.

Hilbijartina Wezîran

Wezîr ji aliyê welatiyên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ve tên hîlbijartin.

Welatî deng didin nûnerekî herêmî ku endamê yek ji partiyên siyasî ye an nûnerekî serbixwe ye. Divê nûnerên herêmî yên hemû partiyên hebin. Partiya ku herî zêde denga digire dê partiya serdest be. Partiya serdest dê Wezîran hîlbijêre. Serokkomar û Koordînatore Giştî divê vê yekê paşguh bikin.

Ev hîlbijartina Wezîran divê paşê ji aliyê piraniya Meclîsa Nûnertiya Neteweyê, Serokkomar û Koordînatore Giştî ve were pejirandin.

Komîteya Yasadanîne ya Neteweyî dê qaîdeyên ku ji bo misogerkirina temsîliyeta erdnîgarî di navbera Wezîrên hîlbijartî de werin sepandin, li gorî hejmara nîfûsa her Dewletê, diyar bike.

HIKÛMETA HERÊMÎ

Pêkhateya Hikûmeta Herêmî

Her Dewletek di nav Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de Hikûmeta xwe ya Herêmî ya hîlbijartî heye, ku ji Parêzgarê hîlbijartî, Koordînatorekî Herêmî û Şaredarekî pêk tê.

Her Dewletek Meclîsa Nûneran a Herêmî ya xwe heye, ku di bin Parêzgar de ye.

Qanûnên Pêkanîn li Dewletên Neteweyî

Her Dewletek serbixwe ye û dikare Destûra Bingeîn û Qanûnên xwe qebûl bike, heya ku ew ne li dijî qanûna federal bin. Her Dewlet bi vê Destûrê û hemî qanûnên federal ve girêdayî ye.

Awayê ku Qanûnên Neteweyî werin nivîsandin, pejirandin û sererastkirin dê wekî Qanûnên Federal be.

BERPIRSIYARIYÊ

Nivîsgeha Kontrol û Hevsengiyê

Rêxistinek ji mufetîşan dê hebe ku ji saziyên hikûmetê serbixwe ne û her yek ji wan xwedî warên xwe yên taybetî yên berpirsiyariyê ne. Divê ew piştrast bikin ku dewlemendiya neteweyî - gaz, benzîn, maden -, bac û her dahata neteweyî ya din bi baldarî di navbera Dewletan de were hevseng kirin û bi vî rengî were dabeş kirin ku belavkirinek wekhev a çavkaniyan hebe.

1. Reftarên Neqanûnî

Destûr rê dide ji kar dûrxistina nexwestî ji kar. Serokkomar û Koordînatorekî Giştî, Cîgirê Serokkomar, Wezîrên Kabîneyê, û berpirsên din ên rêveberiyê, û her weha dadwer, dê bi mehkûmkirina xiyanet, bertîl, an sûc û sûcên din ên giran ji Kar werin dûrxistin. Di rewşa xeletiyê de, doz dê ji Daîreya Dozgeriyê re were şandin, ku divê erka xwe bi serbixwe bêtî ku giliyê lê were kirin, bicîh bîne. Lêbelê, îdiayek li ser xeletiyek wusa ne bes e. Dozger divê her îdiayek li ser reftara neqanûnî ya karbidestên giştî lêkolîn bike û kontrolkirina rastiyan a têr bike.

Li benda lêpîrsînên ku ji hêla Dozger ve tên kirin, li ser nirxandinek pêşîn ku îdia xwedî bingeh e û giraniya têr e, Dozger dikare mijarê bişîne Dadgehê. Ger Dadgeh bibîne ku bingehên maqûl hene ku bawer bikin ku karbidestê giştî sûc(ên) îdiakirî kiriye, Dadgeh dikare bi rêya Wezîrê Dadê ji Meclîsa Nûnertiya Neteweyê daxwaz bike ku karbidestê giştî wekî tedbîrek demkî heya lêpîrsînan were dûrxistin.

Di dema lêpîrsînên weha de, mafê bihîstinê û mafê bersivdayîna her îdiayek heye. Rêbername dê werin pejirandin da ku prosedurê bêtir were destnîşankirin.

Eger efserek bi sûcekî were mehkûmkirin, ew yekser ji kar tê dûrxistin û dibe ku di pêşerojê de ji girtina her wezîfeyê giştî bê qedexekirin. Di dema wezîfeyê de ti cezayên din nayên birîn, lê kesê mehkûmkirî ji ber sûcên sîvil û cezayî di dadgehan de hîn jî mecbûr e ku were darizandin û cezakirin.

DESTHILATA DADWERIYÊ

2. Berpirsiyariya Dadweriyê

Sîstema yasayî, sîstema dadgehan û sîstema girtîgehan di bin desthilata Wezareta Dadê de ne.

3. Dadgehên Federal

Desthilata dadwerî ya Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê dê di destê Dadgeha Bilind, Dadgehên Federal, Dadgehên Herêmî û Eyaletan de li her herêmeke serbixwe be. Dadwer, hem yên Dadgehên Bilind û hem jî yên jêrîn, divê di dema girtina Meqamên xwe de reftarên baş nîşan bidin, û di demên diyarkirî de, ji bo xizmetên xwe tezmînamek werbigirin ku di dema domandina Meqamê wan de kêmtir nabe.

4. Desthilata dadwerî, dadwerî û darizandina bi jûriye

Desthilata dadwerî dê li ser hemû dozên ku di bin vê Destûrê, Qanûnên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê û Peymanên ku di bin desthilata wan de hatine çêkirin, an jî dê werin çêkirin, bi qanûnî û dadperweriyê ve girêdayî be; li ser hemû dozên ku bandorê li Balyoz, Wezîr û Konsulên din ên giştî dikin; li ser hemû dozên dadweriya amîraltî û deryayî; li ser nakokiyên ku Dewletên Yekbûyî dê tê de alî be; li ser nakokiyên di navbera du an jî zêdetir dewletan de; di navbera Dewletekê û welatîyên Dewleteke din de; di navbera welatîyên Dewletên cuda de; di navbera welatîyên heman Dewletê de ku di bin bexşên Dewletên cuda de erdên xwe îdîa dikin, û di navbera Dewletekê, an welatîyên wê, û Dewletên biyanî, welatî an jî kesên din de.

Di hemû dozên ku bandorê li Balyoz, Wezîr û Konsulên din ên giştî dikin, û yên ku Dewletek dê tê de alî be, Dadgeha Bilind dê xwedî dadweriya eslî be. Di hemû dozên din ên ku li jor hatine behs kirin de, Dadgeha Bilind dê xwedî dadweriya temyîzê be, hem ji hêla qanûnê ve û hem jî ji hêla rastiyê ve, bi îstîsnayên weha, û li gorî Rêzîknameyên ku Komîteya Yasadanîyê ya Neteweyî dê çêbike.

Darizandina hemû tawanên ku cezayê wan herî kêmtir pênc sal girtin li navendeke perwerde û rehabilitasyonê ye, dê bi juriyê be, heya ku bersûc mafê xwe yê juriyê nede. Dadgehkirinek wisa dê li Dewleta ku tawanên navborî lê hatine kirin were lidarxistin; lê dema ku li tu Dewletekê nehatibe kirin, dê li cihek an cihên ku Komîteya Yasadanîyê ya Neteweyî bi Qanûnê destnîşan kiriye were kirin.

5. Radestkirin

Kesekî ku li her Dewletekê bi xiyamet, giranî, an sûcekî din hatiye tawanbarkirin, ku ji edaletê bireve û li Dewleteke din were dîtin, divê li ser daxwaza desthilata cîbicîkar a Dewleta ku ew jê reviyaye, were radestkirin û ji bo Dewleta ku desthilata sûc lê heye were şandin.

6. Nirxandina dadwerî

Desthilata dadweriya federal ji bo nirxandina destûrîbûna qanûnek an peymanekê, an jî ji bo nirxandina rêzîknameyek îdarî ji bo lihevhatina wê bi qanûnek, peymanek, an jî Destûra Bingehîn bi xwe, aîdî Dadgeha Bilind e.

7. Ceza

Her cezayek divê li gorî qanûna neteweyî be.

Her kes dê ji kiryarên xwe berpirsiyar be. Tenê berpirsiyariya takekesî heye û berpirsiyariya cîgir tune.

Kesên ku ji hêla dagirkerên berê ve hatine cezakirin dê bixweber werin berdan. Welatîyên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê tenê dikarin ji hêla dadwerî û/an juriyê ve werin cezakirin ku li gorî Qanûnên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê hatine tayînkirin.

8. Navendên Perwerde û Rehabîlîtasyonê

Cezayên girtîgehê wê li şûna girtîgehan, li navendên Perwerde û Rehabîlîtasyonê werin bicihanîn.

Baldariya sereke li ser ji nû ve civakîkirin û entegrekirina kesên mehkûm di nav civakê de ye.

Divê dewlet derfetên kar, çalakiyên rekreasyon û werzîşê, vebijarkên pêşkeftina fêrbûnê, û xizmetên psîko-sosyal ji bo kesên ku di navendên perwerde û rehabîlîtasyonê de girtî ne pêşkêş bikin.

9. Biryarên li ser Nexweşên Derûnî

Ji bo kesên mehkûm ên bi nexweşiya derûnî dê sazî hebin. Ew kes dê werin berdan ger û dema ku ew êdî wekî xeterek ji bo xwe an yên din neyên hesabandin. Biryara li ser vê mijarê dê salane ji hêla desteyek nîrxandinê ya pîsporên serbixwe yên di vî warî de were nîrxandin. Îtîrazek li dijî biryarek wusa li cem saziyek din a derûnî ya ku desteyek nîrxandinê ya profesyonel heye heye. Dadger, dozger û nexweşên derûnî yên ku ji hêla parêzer ve têne alîkar kirin dê beşek ji vê yekê bin.

Wekî çareya dawîn, kesên weha dikarin biçin dadgehê, ku dê desteyek îtîrazê ava bike da ku mijarê çareser bike.

BINGEHÊN KU DI BINGEHA VÊ DESTÛRÊ DE NE

10. Qanûna Bilind a Welat

Ev Destûr û Qanûnên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê yên ku dê li gorî wê werin çêkirin; û hemû Peymanên ku di bin desthilata Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de hatine çêkirin, an jî dê werin çêkirin, dê Qanûna Bilind a Welat bin; û Dadwerên li hemû Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê dê pê ve girêdayî bin.

11. Bawerî û baweriyeke tam

Li her Dewletekê, bawerî û baweriyeke tam dê ji bo kiryar, tomar û prosedurên dadwerî yên giştî yên her Dewleteke din were dayîn. Û Komîteya Yasadanîne ya Neteweyî dikare bi qanûnên giştî awayê ku ew kiryar, tomar û prosedur dê werin îspatkirin û bandora wan destnîşan bike.

Beşa yekem ji Dewletan dixwaze ku "bawerî û baweriyeke tam" bidin kiryar, tomar û prosedurên dadgehê yên giştî yên Dewletên din. Komîteya Yasadanîne ya Neteweyî dikare awayê ku delîlên van kiryar, tomar an proseduran dikarin werin pejirandin rêkûpêk bike.

12. Sond an Pejirandin

Nûnerên Meclîsên Nûneratiya Neteweyî ya neteweyî û herêmî, û Endamên Komîteyên Yasadanîne yên neteweyî û herêmî, û hemî efserên rêveber û dadwerî, hem li ser asta federal û hem jî li ser asta herêmî, dê bi sond an pejirandinê ve girêdayî bin ku piştgiriyê bidin vê Destûrê. Tu ceribandineke olî wekî şertek ji bo ti Ofîs an baweriya giştî ya di bin Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de nayê xwestin.

13. Hikûmeta Komarî

Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê dê ji bo her Dewletekê di nav Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de şêweyekî Hikûmetê yê Komarî garantî bike, [...]

14. Îmtiyaz û Parêzî

Welatîyên her Dewletekê dê mafê wan ê hemû Îmtiyaz û Parêzîyên welatîyan li hemû Dewletan hebe.

Jimartina hin mafan di Destûrê de nayê şîrovekirin ku yên din ên ku ji hêla gel ve hatine parastin înkâr bikin an jî biçûk bixin.

15. Desthilatên Delegekirî

Desthilatên ku ji hêla Destûrê ve ji Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê re nehatine delegekirin û ne jî ji hêla Destûrê ve ji Dewletan re hatine qedexekirin, bi rêzê ve ji bo Dewletan an jî ji bo gel têne parastin.

Desthilata dadwerî ya Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê nayê şîrovekirin ku dirêjî ti dozek qanûnî an dadmendiyê bike, ku li dijî yek ji Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ji hêla welatîyên dewletek din, an jî hêla welatîyan an bindestên her dewletek biyanî ve hatî destpêkirin an darizandin.

16. Xala Milkê

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî dê xwediye desthilatê be ku hemû Rêzikname û Qanûnên pêwîst derbarê ax an milkê din ê Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê de bi cih bîne û derxîne; û tiştêk di vê Destûrê de nayê şîrovekirin ku zirarê bide ti îdîayên Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê, an jî ya her Dewletek taybetî ya tê de.

17. Parastin ji dagirkirin û şîdeta navmalî

Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê dê her yek ji Dewletan li dijî dagirkirinê biparêze; û li ser serlêdana Meclîsa Nûnertiya Neteweyî, an jî Kabîneya Wezîran (dema ku Meclîsa Nûnertiya Neteweyî nikare were komkirin) li dijî şîdeta navmalî.

GUHERTINÊN LI DESTÛRÊ[1]

Komîteya Qanûndanînê ya Neteweyî, her gava ku du ji sêyan ji her du malan pêwîst bibînin, dê guhertinên vê Destûrê pêşniyar bike, an jî, li ser serlêdana meclîsên du ji sêyan ji çend dewletan, dê ji bo pêşniyarkirina guhertinan konvansiyonek gazî bike, ku, di her du rewşan de, dê ji bo hemî mebest û armancan derbasdar be, wekî beşek ji vê Destûrê, dema ku ji hêla meclîsên sê çaran ji çend dewletan ve, an jî bi peymanên li sê çaran ji wan ve werin pejirandin, wekî ku yek an awayê pejirandinê dikare ji hêla Komîteya Yasadanînê ya Neteweyî ve were pêşniyar kirin.[1]

Nîşe ji nivîskaran: Nîşe ji nivîskaran: ev bingeha destûra Dewletên Yekbûyî yên Kurdistanê ye. Ew ê ji hêla qanûndanêrên hîlbijartî (parlamentar û wezîran) ve bi hûrgilî were berfirehkirin.